Kapitola 17

Implementace databázových systémů

17.1 Seznam otázek

Metody indexace relací, hashování, B-stromy, datové struktury na externí paměti. Vícerozměrné dotazy implementované pomocí hashovacích metod, vícerozměrné mřížky, vícerozměrných stromů. Přístupové metody k prostorovým objektům: R-stromy a jejich varianty. Databáze textů: modely (boolský, vektorový), vyhledávání v textech, signatury, metody implementace signatur (vrstvené kódování), uspořádání odpovědi. Komprese dat: predikce a modelování, reprezentace celých čísel, obecné metody komprese, komprese bitových map, řídkých matic, trie, textů. Huffmanovo kódování (statické, dynamické), aritmetické kódování, LZ algoritmy. Uzamykací protokoly, časová razítka. Distribuované transakce.

Vsechnu latku pokryva text "Zaklady implementace souboru a databazi" od Pokorneho a Zemlicky a slajdy "Dokumentografickych informacnich systemu" od Kopeckeho

17.2 Metody indexace relací

- relacie mozu byt chapane ako subory, zaznamy suboru ako n-tice relacie, samozrejme su tam rozdiely, napr.:
  - schemy vsetkych relacii sa natiahnu naraz s celou DB, subory musime otvarat/zatvarat jednotlivo
- indexsekvenční soubor (indexováno jen podle primárního klíče)
- invertovaný soubor — lze indexovat podle čehokoliv — indexují se přímo záznamy
- bitová mapa
  - pro atributy malých domén (pohlaví, typ karoserie vozu...) se pro každou doménu vytvoří bitový vektor a jednička tam kde hodnota pro daný řádek platí, tedy vždy jen jedna jednička na řádku => hodně nul, lze dobře komprimovat
  - vyhledávání je rychlé používají se operace AND, OR atd.
  - insertem se všechny vektroy prodlouží, přidáním další možnosti (rozšíření domény) se přidá další bitový vektor
  - lze využívat i pro GROUP BY, COUNT atd.

17.3 Hashování

- perfektni hasovani Cormacka
- perfektni hasovani Larsona a Kalji
- Deskriptory stranek, Grayovy kody (viz Vícerozměrné dotazy implementované pomocí hashovacích metod)
- hasovani Fagina
- dynamicke hashovani Litwina
- skupinove stepeni stranek

17.4 B-stromy

- redundantni, neredundantni B-strom
- redundantni, neredundantni B*-strom
- redundantni B+-stromy
- prefixove stromy
- (a, b)-stromy
- stromy s promenlivou delkou zaznamu
- vicerozmerne B-stromy

17.5 Datové struktury na externí paměti

- hromada — nehomogenni záznamy (ruzne delky) jsou ukládány za sebou (bez dalších podmínek) — vyhledání čehokoliv = projití celé hromady (v nejhorším případě)
- sekvenční soubor — podobný jako hromada, jen záznamy jsou pevné délky (homogenni)
  - uspořádaný sekvenční soubor — záznamy uspořádány podle klíče, nově přidávané se ukládají do "souboru aktualizací" a občas je provedena reorganizace, kdy je "soubor aktualizací" vyprázdněn a data z něj zatříděna do uspořádaného sekvenčního souboru. Nalézt záznam lze pak půlením intervalů v case O(log_2(n)).
  - indexsekvenční soubor — obdobně jako předchozí jsou záznamy setříděny podle klíče, navíc existují indexy do jednotlivých bloků (stránek). Indexy jsou tvořeny klíči některých záznamů. Celý index je pak jakýsi B-strom. Při přidávání není index reorganizován, ale je použita oblast přetečení, kam je nový záznam vložen. K záznamu, za který měl být nový záznam vložen se pak uloží číslo bloku i číslo záznamu, kde nový záznam leží. V oblasti přetečení jsou tak vytvářeny lineární seznamy.
  - invertovaný (indexovaný) soubor — indexují se přímo záznamy, ne bloky (jak tomu je v indexsekvenčním souboru), data nejsou v souboru nijak uspořádána, jednotlivé bloky nemusí být na disku za sebou. Indexů může být více různých. Při přidávání není použita další struktura, přímo se upravují indexy. Používá se v DIS (invertovany soubor).
- ukládání pomocí hashování
- b-stromy

17.6 Vícerozměrné dotazy implementované pomocí hashovacích metod

- viacrozmerne dotazy — obsahuju viac atributov (n>1)
  - na uplnu zhodu — hodnoty vsetkych n atributov su pevne dane (n=2: MENO='Jiri' AND MESTO='Praha')
  - na ciastocnu zhodu — hodnoty niektorych atributov (<n) su pevne dane
  - na uplnu intervalovu zhodu — pre vsetkych n atributov su dane intervaly hodnot (napr. VEK>22)
  - na ciastocnu intervalovu zhodu — intervaly hodnot su dane len pre niektore atributy
- implementacia
  - **signatury** — d bitove binarne retazce
    - signatura zaznamu (dlzky d) je zretazenim signatur jednotlivych atributov, pre kazdy atribut A_i je samostatna hasovacia funkcia h_i, ktora vytvori signaturu dlzky d_i. Plati, ze d_0+d_1+...+d_n=d; n-pocet atributov. Signatura dotazu sa tvori podobne, nezadane atributy su reprezentovane retazcom nul.
    - signatura dotazu Q sa porovnava so signaturami zaznamov S — na pozicii, kde je v Q jednicka, musi byt jednicka aj v S, inak zaznam do odpovede nepatri
  - **deskriptory stranok**
    - vrstvia sa deskriptory zaznamov v danej stranke pomocou logickeho OR. Deskriptor zaznamu je opat zretazenie deskriptorov atributov A_i, pre kazdy atribut je dana hasovacia funkcia h_i, ktora priradi kazdej hodnote atributu binarny retazec obsahujuci prave 1 jednicku.

    * subor deskriptorov stranok je pripojeny k primarnemu suboru, ak je velky, moze byt dvojurovnovy (prim. subor sa rozdeli do segmentov, kazdy ma svoj subor deskriptorov, tie tvoria 1. uroven; 2. uroven ma deskriptory ukazujuce do 1.)
    * rychlejsie ako signatury, lebo sa musi porovnat menej deskriptorov (ale na ukor pamate); lepsie ako indexovany subor, lebo nerastie cas vyhodnocovania s rastucim poctom atributov v dotaze, pamatove naroky su podobne
  - **grayove kody** — binarne retazce, hodnoty nasledujuce za sebou sa lisia vzdy len v jednom bite
    * adresa stranky dana signaturou je interpretovana ako grayov kod
    * zaznamy vyhovujuce signature dotazu tvoria zhluky, kde zaznamy su fyzicky za sebou v jednej stranke (alebo viacerych po sebe iducich strankach), nikdy nie je viac pristupov na disku ako u binarneho kodovania
    * dobre pre dotazy na ciastocnu zhodu pri malom pocte zadanych atributov a pre dotazy na intervalovu zhodu

17.7 Vícerozměrná mřížka

Slajdy Pokorný

17.8 Vícerozměrné stromy

Vícerozměrné B-stromy

slajdy Pokorný

- lze pomocí nich indexovat soubor podle několika atributů současně.
- celý strom má tolik hladin, kolik je atributů (hlavní strom není B-Strom!)
- pro každý atribut jsou vytvořeny stromy — pro první jeden, pro druhý tolik, kolik má první atribut různých hodnot atd. U každé hodnoty atributu (uzlu stromu) existuje index na strom s dalším atributem.
- jednotlivé vrstvy celého stromu jsou indexovány polem Level (vrstva = jeden atribut) — slouží pro přeskočení prvních i atributů, které nebyly v dotazu zadány
- stromy v jedné vrstvě jsou propojeny do spojáku pomocí NEXT v kořeni, poddoména jednoho stromu je určena pomocí LEFT a RIGHT (uloženy v kořeni), které ukazují do další hladiny na první a poslední strom, který se týká daného stromu. Tedy každý prvek z vrstvy i-1 má ve vrstvě i určeny všechny prvky ve vrstvě i+1, LEFT a RIGHT dává vše.
- podobná struktura by pravděpodobně šla definovat i pro obecný, nebo jakýkoliv jiný vyhledávací strom.

17.9 Přístupové metody k prostorovým objektům: R-stromy a jejich varianty

viz wen:R-Tree

17.10 Databáze textů: modely (boolský, vektorový)

Boolský model DIS

Každý dokument je popsán množinou termů, které obsahuje. Termy jsou uloženy v indexovém souboru a odtud potom probíhá vyhledávání.

- určení termů:
  - ručně — každý může určit jiné termy, dokonce i jeden člověk se může 2x rozhodnout jinak
  - automaticky — jednoznačné, ale bez porozumnění textu
  - při určování termů by se měla vynechávat nevýznamová slova (předložky, spojky...), ale také příliš specifická slova
- Indexy lze nad kolekcí dokumentů vytvářet dvojím způsobem. Buď je množina termů pevně daná a pro každý nový dokument se aktualizují jen indexy (řízená indexace), nebo se s každým novým dokumentem přidávají i nové termy (neřízená indexace).

- Vyhledávání:
  - probíhá klasicky přes termy pomocí “AND”, “OR”, “NOT”
  - lze také využít faktografické informace o dokumentu (autor, datum vytvoření...)
  - lze použít zástupné znaly ?, *
- Proximitní omezení
  - při vyhledávání lze také užít proximitních omezení, tedy informaci o tom, v jaké vztahu dva hledané termy jsou (o kolik slov jsou vzdáleny, zda jsou ve stejném odstavci, nebo větě.
  - pro práci s omezeními je třeba buď mít přítomny dokomenty a informaci zjišťovat přímo v nich a nebo rozšířit index -> namísto <term_id, doc_id> musí existovat index <term_id, doc_id, par_nr, sent_nr, word_nr>

Nevýhody boolského DIS:

- při zadávání dotazu jsou všechny termy stejně důležité
- ve výsledku disjunktního dotazu jsou promíchány dokumenty které obsahují všechny požadované termy s těmi, které obsahují pouze jeden
- ve výsledku konjunktivního dotazu nejsou dokumenty, které obsahují neobsahují žádný z termů stejně tak jako ty které neobsahují pouze jeden

Vektorový model DIS

Vektorový model je mladší než boolský (asi o 20 let) a vznikl aby odstranil chyby boolského modelu — především díky možnosti ohodnotit termy jak v dotazu, tak v indexu.

- Každý dokument je v indexu definován váhami pro jednotlivé termy.
- dotaz se zadává vektorem vah pro požadované termy <w1, w2, .. , wn>, w in <0,1>
- protože dlouhé dokumenty by byly zvýhodněny (obsahují jistě více termů), provádí se normalizace vektorů, to lze provádět:
  - během indexace, což nezvětšuje odezvu, je však zapotřebí občas vše znovu “přenormalizovat”
  - během vyhledávání — zpomaluje odezvu, je v definici podobnostní funkce
- Oproti boolskému modelu lze omezit velikost výstupu — výstup je seřazen dle relevance a tedy lze omezit jak počtem výstupů tak minimální relevancí.
- Podobnost mezi dotazem a dokumentem se určuje pomocí podobnostní funkce. Taková funkce není jednoznačně daná, podobnost může být tedy při různých implementacích různá. Základní podobnostní funkce je skalární součin přes dotaz a dokument (sim(q,d) = q x d), jsou ale i složitější:

Kosinová míra: $sim(q,d) = \frac{q \times d}{\sqrt{(\sum(q_i^2))} * \sqrt{(\sum(d_i^2))}}$
Jaccardova míra: $sim(q,d) = \frac{q \times d}{\sum(q_i) + \sum(d_i) - \sum(q_i * d_i)}$ a další.

- Pokud je po vektorovém modelu požadován i dotaz s negací, lze váhu w uvažovat z <-1, 1> a stejně tak i zadávat dotaz.
- Indexace:
  - frekvence termu v dokumentu TF = #výskytů termu / #všech termů v dokumentu
  - je potřeba vyřadit nevýznamová slova (stop list = {the, a, an, on ... })
  - ignorovat termy s velmi nízkým výskytem
  - normalizovat frekvenci ostatních termů $NTF_i = \frac{1}{2} + \frac{1}{2} * \frac{TF_i}{max(TF_j)}$, j = index jednotlivých termů
- Inverzní frekvence termu v dokumentech
  - Nasel jsem dvě definice. První je od Kopeckého druhá od Pokorného. Definice jsou v podstatě matematicky ekvivalentní.
  - n je počet všech dokumentů.
  - k je počet dokumentů ve kterých se term vyskytuje.

1. $ITF = -log\left(\frac{k}{n}\right)$
2. $IDF = log\left(\frac{n}{k}\right) + 1$

Váha termu i v j-tém dokumentu se urči jako $w_{ij} = NTF_{ij} * ITF_j$

- Dotazování (dotaz má stejnou reprezentaci jako index):
  - Zadáním vektoru dotazu
  - odkazem na zaindexovaný dokument (tedy "najdi mi dokumenty podobné tomuto")
  - odkazem na jiný dokument (není problém pro něj spočítat vektor termů)
  - přímo vložený text (obdoba předchozího)
- Lze uplatnit i zpětnou vazbu, kdy uživatel označuje relevantní dotazy a DIS na to reaguje přehodnocením výpočtu.

Vyhledávání v textech

Signatury, metody implementace signatur (vrstvené kódování)

Slajdy pokorny

- signatura bloku textu je d-bitový řetězec, který v sobě nese informaci o tom, které termy v bloku jsou
- **vrstvění signatur**
  - každý term má svou signaturu (vypočtenou pomocí hash funkce) dlouhou d bitů a signatura bloku = OR přes všechny signatury termů v bloku.
- **řetězení signatur**
  - signatury se spojují do řetězce — vhodné pro strukturovaná data (autor, rok vydání, nakladatelství...)
- **transponovaný soubor signatur**
  - namísto N řetězců délky d mám d řetězců délky N (pokud signatury bloků naskládám do matice, koukám se pak na ně místo jako na řádky jako na sloupce)
  - protože počet 1 v dotazu délky d je o mnoho menší než d a můžu porovnávat jen řetězce kde má dotaz jedničku, porovnávám toho daleko méně
  - složitější aktualizace
- **soubor indexovaných deskriptorů**
  - stejně jako z termů vytvářím vrstvením signaturu bloku, můžu pro více bloků vytvořit společnou signaturu
- **dvouúrovňové vrstvené kódování**
  - každý blok má dvě signatury — vnětší (délky ds) a vnitřní (délky dn) kde dn << ds, bloky jsou rozděleny do skupin a každá skupina má vrstvenou signaturu ds — podle ní se rozlišují skupiny a ve skupin se bloky rozlišují podle signatury dn (tedy najdu skupinu bloků a pak v ní blok)
- **rozdělený soubor signatur**
  - signaturu bloku délky d rozdělím na dva kusy (prefix a zbytek) a pak seskupím "zbytky" se stejnými prefixy — pokud testuju, otestuju nejdřív prefix a pokud se neshoduje, do skupiny vůbec nemusím chodit, čímž ušetřím celkem dost času

Metody je možné různě kombinovat tak, aby výsledná struktura byla co nejefektivnější.

Uspořádání odpovědi

17.11 Komprese dat: predikce a modelování

Reprezentace celých čísel

Slajdy k OZD II (od slajdu 21) (Fibonacciho, Eliasovy kódy, fázování)

Obecné metody komprese

- ztrátová (nazývá se komprese)
- bezeztrátová (nazývá se kompakce)
- statická
- semiadaptivní
- dynamická

Dvě fáze:

- modelování — přiřazení pravděpodobností jednotkám textu (znaky nebo m-tice znaků pevné délky)
- kódování — transformace do nového kódu

Komprese bitových map

Slajdy k OZD II (od slajdu 92)

- pomocí Huffmanova kódování
  - kódováním posloupností pevné délky
  - kódování běhů (posloupnost nul ukončených jedničkou apod.)

Komprese řídkých matic

Něco lze nalézt u Koubka v kapitole o reprezentaci Trie pomocí matic a jejich kompresi — viz materiály k přednášce Datové struktury II

Trie

Komprese textů

Huffmanovo kódování (statické, dynamické)

Slajdy k OZD II (od slajdu 40) (statické, adaptivní kódování)
Dobře popsáno také na stránkách k DIS

Aritmetické kódování

viz wen:Arithmetic coding

Slajdy k OZD II (od slajdu 47)

Dokumenty k DIS (myslím, že v posledním kroku příkladu je chyba)

LZ algoritmy

Slajdy k OZD II (od slajdu 56) (LZ77, LZSS, LZ78, LZW a další)

17.12 Uzamykací protokoly

viz wen:Concurrency control#Concurrency control mechanism

17.13 Časová razítka

viz wen:Timestamp-based concurrency control#Informal

17.14 Distribuované transakce

viz wen:Distributed transaction

viz wen:Two-phase commit protocol

Ve stručnosti:

- říká se jim také globální transakce
- musejí splňovat ACID
- jsou to transakce, které pracují s více uzly najednou (s více databázemi v síti apod.)
- celkem jednoduchý algoritmus, který problém řeší je "Dvoufázový commit"

Dvoufázový commit

1.fáze (commit-request phase)

- kordinátor pošle všem uzlům dotaz, který je zde potřeba vykonat
- uzly vykonají vše až do doby, kdy by měly commitovat/abortovat
- každý uzel pošle svůj výsledek koordinátorovi (YES/NO)

2.fáze (commit phase)

pokud koordinátor dostal od všech uzlů odpověď YES (success)

- koordinátor pošle commit zprávu všem uzlům
- všechny uzly uvolní své zdroje a zámky
- všechny uzly pošlou koordinátorovi výsledek dotazu
- koordinátor vše skompletuje

pokud koordinátor dostal alespoň jedno NO (failure)

- koordinátor všem uzlům pošle abort zprávu
- každý z uzlů udělá vlastní abort a uvolní zámky a zdroje
- všechny uzly pošlou koordinátorovi výsledek dotazu (??? nechápu ale k čemu to je ???)
- poté co koordinátor obdrží výsledky abortuje celou transakci

Stromový 2-fázový commit (Tree two-phase commit protocol)

Obdoba předchozího jen s rozdílem, že koordinátor je kořenem stromu a vše se děje na stromové struktuře — commity jsou sbírány do uzlu stromu a až jsou všechny, jsou propagovány víš až ke kořeni. Oproti tomu abort je propagován hned.

Problémem 2PC protokolu je, že každý z uzlů čeká, až dodělá práci poslední z uzlů, čímž dost dlouho blokuje.